

KÜLTÜR BAKANI CİHAD BABAN'IN XVII. KÜTÜPHANE HAFTASINI AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Dinleyiciler,

"Kütüphane Haftası" halka kütüphaneleri daha iyi tanıtmak, öğrencilerin ve yetişkinlerin kütüphanelerden daha çok faydalanmalarını sağlamak maksadıyla kutlanmaktadır. Bu yıl XVII. Kütüphane Haftası, bütün yurttaki kütüphanelerimizde bugün birer törenle açılacak, her kütüphanede milletimizi Atatürk ilke ve inkılapları ile millî şuur etrafında toplayacak mahiyetteki yayınlardan meydana gelen kitap sergileri düzenlenecektir. Ayrıca hafta boyunca eğitim ve kültür kuruluşlarında kitabın ve kütüphanenin önemini belirten konferanslar verilecek, mahallî yayın organlarında kütüphanelerin faaliyetleri tanıtılmağa çalışılacaktır.

Memleketimizin kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına büyük katkıları olan kütüphanelerimiz her yaş ve seviyedeki vatandaşlarımızın çeşitli konulardaki eserlerden ücretsiz olarak yararlanmalarını sağlayan yaygın eğitim kuruluşlarıdır.

Bilindiği gibi yurdumuzda bir okuma - yazma seferberliği başlatılmıştır. Bir çok vatandaşımız bu sayede okumanın mutluluğuna erecektir. Ancak gerek bu yeni okuma - yazma öğrenenlerin, gerek daha önceden okumayı bilenlerin okuma zevkini devam ettirebilmeleri ve kültürlerini genişletmeleri gerekmektedir. Bu da çok kitap okumakla mümkün olur. Bu noktada vatandaşların müracaat edecekleri yer kütüphanelerdir. Bunun içindir ki vatandaşlara okuma alışkanlığı kazandırılması ve dolayısıyla kütüphanelere cezbedilmesi icabetmektedir. Bunu yapacak olanlar da kütüphanecilerdir.

Ülkemizde kütüphanesi bulunan yerleşme merkezlerinde oturanlar okuma şansına daha çok sahiptirler. Fakat henüz kütüphaneye kavuşturulmamış birçok yerleşme merkezi bulunmaktadır. Buna karşılık sevinilecek bir husus da içinde bulunduğumuz Atatürk yılında, birçok ilçe, bucak ve kasabadan mahallî imkânlarla hazırladıkları binalarda kütüphane açılması istekleri gelmesidir. Bu istekler Bakanlığımızda bir değerlendirmeye tâbi tutulmaktadır.

Her yıl kütüphanelerimize Atatürk'ü, inkılaplarını ve Türk Milliyetçiliğini konu alan kitaplar satın alınarak koleksiyonları zenginleştirilmektedir. Ayrıca Bakanlığımızca kültürel konularda çeşitli yayınlar yapılmaktadır. Bu yıl konuya daha da ağırlık verilmesi kararlaştırılmıştır. Bakanlığımızda kurulan

"Atatürk'ün doğumunun 100. yılını kutlama bürosu" tarafından Atatürk ve İnkılaplarını konu alan kitapların yayımına başlanmıştır.

Kütüphanelerimizde mevcut yazma eserlerden yerli ve yabancı ilim âlemi-
nin istifadesinin sağlanması için bunların toplu kataloglarının basımı devam
etmektedir.

Yazma eserlerin cilt ve bakımının iyi bir şekilde yapılmasını sağlamak
üzere İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Cilt ve Patoloji Servisinin Patoloji
Enstitüsü'ne dönüştürülmesi, program çalışmalarımız arasında yer almaktadır.

Anadolu'da bulunan yazma eserlerin bakım ve onarımlarının yapılması
için ise Konya'da "Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi" açılması kararlaştırıl-
mış olup, kütüphane binası yapımı bu yıl sona erecektir.

Diğer taraftan kitap meraklısı bazı şahısların gerek kendi topladıkları,
gerek ailelerinden kalan yazma ve nadir basma eserlerin değerleri karşılı-
ğında kütüphanelerimize kazandırılması sürdürülmektedir. Bu suretle ata ya-
digâri kıymetli eserler ortaya çıkarılmakta, araştırmacıların istifadesine su-
nulmakta ve gelecek nesillere intikali sağlanmış olmaktadır.

Kütüphanelerimizdeki kitap sayısı çoğaltılırken bir taraftan da yeni kü-
tüphane binaları ve kültür merkezleri yapımına önem verilmektedir. Son ola-
rak 1980 yılında Sakarya, Bursa, Bitlis İl Halk Kütüphaneleriyle, Geliboju,
Polatlı, Bayburt ve Patnos İlçe Halk Kütüphaneleri'nin yeni binaları tamamlanmıştır. 1981 yılında da Kars ve Bingöl İl Halk Kütüphaneleri ile Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi binaları inşaatı bitirilecektir. Ayrıca, Çankırı, Nevşehir, Arapkir, Doğu Beyazıt, Şarkışla, Viranşehir, Batman, Salihli, Malazgirt, Genç, Fethiye Merkezleri de 1981 yılında bitirilmiş olacaktır.

Sayın Dinleyiciler,

Kitabı, matbaa yarattı. Matbaa olmasaydı kitapta olamazdı ve böylece in-
sanları, fikirleri, duyguları birbirine yaklaştıran, toplumları birbirleriyle an-
laştıran unsurlarda meydana gelemezdi. Tekerleğin keşfi fenni ilerlemenin nasıl
başlangıcı olmuşa, 541 yıl evvel Gutenberg'in matbaayı keşfetmesi de, düşünce
ve duyguları yaklaştırmamanın başlangıcı olmuştur.

Haberlerin bağrılarak veya büyük levhalara yazılarak halka iletildiği
Roma formları, bugün kitap ve gazete sayesinde alabildiğine genişleyerek
ulus sınırlarını aşmış ve Dünya'yı kavrayan bir genişleme kazanmıştır. Çünkü
Roma'nın formu alabildiğine genişleyerek her evin genişliğine, her masanın
üstüne, her yatağın başına kadar yayılmıştır.

Türkiye kitap konusunda da bütün dertlerini silkeleyip, dilediği mutlu-
luğa kavuşabilmiş değildir. Halk arasında kitap dolayımı zayıftır. 45 milyonluk
bir Memlekete iyi bir kitabın hiç değilse 450 bin müşteri bulması lâzım ge-
lirken biz 5-10 bin, istisnayı hallerde de 50-60 bin tirajı aşamıyoruz.

Tabi bunda kitabın pahalı oluşu, alım gücümüzün zayıf oluşu büyük rol
oynuyor. Fakat Türkiye'de paraya bağlı olmayan, bizim için çok esassı bir

başka sebep vardır ki onu bir türlü ortadan kaldıramadık. Türkiye'de iyi kitabı kötüsünden ayıracak, okuyucuya doğru yolu gösterecek, eleştiri fikrinin gelişmemiş olmasından Türkiye'de eleştiri sempati veya antipatisinin başka deyimle methiye ve kötülemenin sınırlarını aşip objektif çalışmalara henüz gelememiş olmasıdır. Kitap Dünya'mız böyle bir sıkıntıyı ciddi olarak çekmekte ve objektif tenkit yokluğunu hissetmektedir.

Bu nedenle halkı uyarmakta kütüphanelerimize büyük bir görev düştüğü gibi, kitap alamayan vatandaşa da kitap arz etmek görevi kütüphaneciliğimizin esas vazifesi arasına girmektedir.

XVII. Kütüphane Haftasını açarken önümüzdeki yılda Türk kitapçılığının yeni bir hız kazanmasını temenni ediyorum.

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ GENEL BAŞKANI
Dr. NECMEDDİN SEFERCİOĞLU'NUN
XVII. KÜTÜPHANE HAFTASINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Değerli konuklarımız, sevgili gençler,

Kahraman ordumuzun yurdumuzu hain ellerin sürüklediği uçurumun kenarından çekip kurtararak yarattığı huzur ortamında, yeni bir Kütüphane Haftası'na daha kavuşmanın sevinç ve heyecanını yaşıyoruz. XVII. Haftamızın yurdumuzun kurtarıcısı, Cumhuriyetimizin kurucusu ve çağdaşlaşma atılımlarımızın uygulayıcısı büyük Atatürk'ün doğumunun 100'ncü yıldönümüne rastlaması da, mutluluğumuzla mutluluklar katmaktadır.

Hakkındaki eserleri yararlanmaya sunarak Atatürk'ün her an anılmasına yardımcı olan biz kütüphaneciler, böylece fikir ve ilkelerinin yayılmasında rol ve emek sahibi bulunmanın gururunu da duymaktayız. Atatürk'ü iyi anlatan, fikir ve ilkelerini doğru yorumlayan, çalışma ve mücadelelerini güzel yansıtan eserler çoğaldıkça, bu hizmet daha büyük zevk, azim ve etkinliklerle yapılabilecektir. Dileğimiz, doğumunun 100'ncü yılında Atatürk'le ilgili, bu nitelikleri taşıyan, çok sayıda eserin kütüphane koleksiyonlarına girebilmesidir. Böylece, kendisinin yalnızca belli gün veya yıllarda değil, yıllarca, yüz-yıllarca anılması sağlanmış olacaktır. Kütüphaneciler ise, böyle şerefli bir hizmette görev almaktan daima mutluluk duyacaklardır.

XVII. Kütüphane Haftamız, yine güzel bir rastlantı sonucu, yeni bir okuma-yazma seferberliğinin başlatıldığı günlere rastlamaktadır. Büyük bir "iyi niyet" in ürünü olduğuna yürekten inandığımız bu kampanyanın, kütüphanecilik görüş açısından kısa bir değerlendirmesini yapmak isteriz: Kampanya'ya ilişkin belirtiler gösteriyor ki, bu 'seferberlik'te de, daha önceki benzer kampanyalarda dikkate alınmayan çok önemli bir faktör, kütüphane faktörü ihmal edilmiştir. Biz bu tür kampanyaların, kütüphane desteği olmadıkça başarıya ulaşabileceğini sanmıyoruz. Nitekim, ilköğretim de dahil, çeşitli yollarla okuma ve yazma öğrenenlerin büyük çoğunluğu, bunları pekiştirecek, sürdürecektir ve geliştirecek bir ortam bulamadıkları için, öğrendiklerini kısa zamanda unutmuştur. Fakat bunlar istatistiklere 'okur - yazar' olarak geçmektedir. Kaldı ki, kullanılmayan bilginin kişiye de, topluma da bir yararı olmadığı göz önünde tutulursa; okuma yazma öğrenen, fakat bu kazanımlarını kullanamayanların durumu tartışmaya açık kalır. Kanaatimiz odur ki, okuma-yazma bilgisi, okuma alışkanlığına dönüşmedikçe, bir yarar sağlayamaz. Bu dönüşümü sağlayabilecek en etkin kuruluş ise kütüphanedir:

Yararlanılabilecek eserlerle donatılmış, çağdaş hizmet anlayışı ile örgütlenmiş, topluma hizmet heyecanı ile dolu kütüphaneçilerin görev aldığı kütüphane! Böyle kuruluşların desteği olmadan girilecek hiç bir eğitim - öğretim çabasının, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, tam başarıya ulaşabileceğine inanmıyor ve "okuma - yazma seferberliği"ni başlatan sayın yetkililerden, çalışmalarında kütüphanelerin bu kampanyalardaki rol ve katkısını dikkate almalarını diliyoruz.

Aziz Konuklarımız,

Türkiye bugün önemli bir yayın darboğazı içindedir. Kâğıt hem çok pahalı, hem de bulunmaz bir metâ durumuna gelmiştir. Baskı ücretlerindeki astronomik artışlar da buna eklenirse, yayın hayatımızın içinde bulunduğu darboğaz kolayca göz önüne getirilebilir. Bu durum, kişilerin kendi imkânları ile okuma şanslarını tümüyle ortadan kaldırmış; buna karşılık kütüphanelerin görevini daha da ağırlaştırmıştır. Kütüphaneler, kişilerin şahsen edine-medikleri bu eserleri onların hizmetine sunmakla yükümlüdür. Kamu hizmetinde bulunmanın, kamu kuruluşu olmanın tabii sonucudur bu.

Yeri gelmişken, yayıncılarımızı da uyarmak; yayımlayacakları eserlerin seçimini çok iyi yapmalarını, böylece kâğıt sıkıntısı çekilen günümüzde kâğıt israfını önlemeye çalışmalarını hatırlatmak istiyoruz.

Değerli konuklarımız,

Yıllardır dile getirdiğimiz bazı dileklerimizi, bir defa da her türlü siyasi baskı ve hesaplardan uzak ve devletimizi rehabilite etme çabası içinde bulunan 12 Eylül yönetiminin yetkili ve sorumluları önünde tekrarlamayı bir meslek görevi sayıyoruz :

Kütüphanelerimizin ve kütüphaneçilerin yasa güvencesi özlemleri sürüyor. Kütüphaneyi ve sunduğu hizmetleri tanımlayan, kütüphanelerde çalışacaklarda aranacak nitelikleri ve bunlara verilecek yetki ve sorumlulukları belirleyen, kütüphane kurumunun yapısını açıklayan, kütüphane hizmetlerine ilişkin temel standartları ortaya koyan bir kanun çıkarılması için zaman gelmiş, hattâ geçmiştir. Bütün yurt alanına, bütün kurum ve kuruluşlarına yayılmış veya yayılması gerekli bir kamu hizmetinin yasa koruyuculuğundan ve disiplininden bugüne kadar yoksun kalmış olması, gerçekten hem şaşırtıcı, hem de üzücüdür. Ondan daha da acısı, üzerinde uzun emekler ve zaman harcanmış olmasına rağmen, yaygın bir kütüphane hizmetini yurt çapında gerçekleştirme çabası içinde bulunan halk ve onlara bağlı birimler olarak çalışması gereken çocuk kütüphanelerini bir hizmet birliği içine almayı amaçlayan "Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği"nin, bir yasanın gerektirdiği işlemlere yer olmadığı halde, yıllardır çıkarılamamış olmasıdır.

Bilindiği gibi, kütüphanecilik bir standartlar mesleğidir. Bütün kütüphane türleri için, en basit sayılan hizmetlere, materyallere, vb. ilişkin standartlar oluşturulmuştur. Bunlar, kütüphane hizmetlerinin kolay, verimli, hızlı, ekonomik ve nitelikli olmasını sağlar. Bu yüzden, geri kalmış sayılan ülkelerde

bile, ya milletlerarası kütüphanecilik kuruluşlarının oluşturduğu standartlar aynen uygulanır, ya da bunlar esas alınarak milli standartlar geliştirilir. Yurdumuz kütüphaneciliği ise bunun tam zıddı bir uygulama içindedir. Hangi türden olurlarsa olsun, kütüphanelerin kuruluşunda ve işleyişinde herhangi bir standarda uyulmaz. Bu yüzden, kütüphanelerimizden ne hizmet sunanlar, ne de hizmetlerden yararlananlar memnundur. Kütüphaneciliğimizde gelişme istiyorsak, standardlaşmayı görev saymalıyız.

Yurdumuzdaki standardlaşma eksikliğinin tipik bir örneği, kataloglamada görülmektedir. Yıllardır süregelen temennilere rağmen, kataloglama kurallarında ve uygulamasında birlik sağlanamamıştır. Kültür Bakanlığımızın 1974'deki bir kararı üzerine dilimize çevrilip, yine bu Bakanlığın isteği ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca yayımlanan **Kataloglama Kuralları** adlı eser, yayımlanış bir yıl olduğu halde, henüz Kültür Bakanlığına bağlı kütüphanelerin hiç birisinde uygulanabilme şansına erememiştir. Oysa, eser Türkçeye çevrilirken hem yurt çapında bir uygulama standardı sağlayacağı, hem de milletlerarası kataloglama çalışmalarına yaklaşımı gerçekleştireceği düşünülmüştü.

Personel rejiminin düzeltilmesi ve iyileştirilmesi üzerinde yoğun çalışmalar yapıldığı şu günlerde kütüphane hizmetlerinde çalışanların, durumları yeniden ele alınarak, gördükleri hizmetin niteliğine yaraşır bir statüye kavuşturulması başlıca dileklerimizden biridir. Kütüphanelerin eğitim ve öğretime olan katkısı ve bizzatıhi yaygın eğitim kurumlarından biri olması hususları göz önünde tutularak, bunların 'kütüphaneci' kadro ve ünvanını taşıyan elemanlarının "genel idari hizmetler sınıfı"ndan "eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı"na geçirilmeleri gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca, kütüphane hizmetlerinde çalışanlara verilen "iş güclüğü" ve "teminindeki zorluk" gibi ödeneklerin, çalıştıkları kuruluşlardaki eşit ünvan ve kadroları işgal edenlerinkinden az olmaması ve kendilerinden "mükkeffal memur" sıfatıyla "kefalet aidatı" kesilen kütüphane görevlilerine "malî sorumluluk ödeneği" verilmesi, bir hakkın teslimi olarak kabul edilmelidir.

Değerli konuklarımız, aziz kütüphaneciler;

Dile getirmeğe çalıştıklarım, bir konuşma süresinin sınırlarını da zorlayarak ifade etmeyi denediğim genel dertlerimizdir. Mesleğimizin ve değişik türlerdeki kütüphanelerimizin, dile getirilmesi gereken nice meseleleri vardır. Saydıklarımıza çözüm bulunması bile, meslek çevrelerinde büyük bir rahatlık sağlayacak, meslektaşlarımızın hizmet gücünü artıracaktır.

Sözlerimi, Aziz Atatürk'ün bir vasiyet niteliği taşıyan "Uygulamalı ve yaygın bir eğitim için, vatan sınırları içindeki büyük merkezlerde çağdaş kütüphaneler açmak gerekir" cümlesi ile bitiriyor ve sizleri söylenişinden bu yana yarım yüzyılı aşkın bir süre geçmiş olan bu direktifin ne ölçüde gerçekleşmiş olduğunu düşünmeğe davet ediyorum.

XVII. Kütüphane Haftası hepinize ve aziz milletimize kutlu olsun. Saygılar, sevgiler ve selâmlar sunarım.

KÜTÜPHANELER GENEL MÜDÜRÜ
ABDÜLKADİR SALGIR'IN
XVII. KÜTÜPHANE HAFTASINDA YAPTIĞI KONUŞMA

"Cumhuriyetin 50. Yılında Kültür Kuruluşlarının Plânlanması ve Kütüphanelerimiz" konulu konuşmamda, eğitim ve öğretim kuruluşları dışında, kişilere kültür kazandıran kuruluşlar arasında, kütüphanelerin, müzelerin, tiyatroların, operaların, resim ve heykel galerilerinin yer aldıklarından; bunların topluma arzu edildiği gibi yararlı olabilmeleri için yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmaları gerektiğinden bahsetmiş ve özellikle kütüphanelerin şehir nüfuslarına göre kapasiteleri üzerinde durmuş, şehir imar plânları hazırlanırken, kütüphane yerlerinin şehrin müstakbel gelişme alanları da dikkate alınarak tespit edilmesinin yerinde olacağından bahsetmiştim.

Kütüphane Haftası münasebetiyle, Türk kütüphaneciliğinin kalkınması için büyük gayretler sarfeden yetkililerin bir araya geldiği bu toplantıda, kütüphane plânması konusu üzerinde biraz daha durmak istiyorum. 17 yıldır kutlamakta olduğumuz Kütüphane Haftalarında, kütüphanecilik alanında yurt çapındaki noksanlarımızı ortaya koyduk, bu konuları tartıştık. Fakat plânlı bir işbirliği yapamadığımız için, olumlu bir sonuca ulaşamadık. Bilindiği gibi plân, belirli bir süre içinde niyetleri gerçekleştirmek suretiyle, hedefe ulaşmaktır. Yapmayı tasarladığımız işleri, belirli bir zaman içinde gerçekleştiremediğimiz taktirde, sarf edilen gayretler bir ümitten öteye geçemez. Plânlama, öncelikle, iktisadî ve kültürel bir teşkilâtlanma olduğuna göre, plânlama çalışmalarında hedefe ulaşabilme konusunda, plânın gerçekleşebilmesini sağlayacak kaynakların bilinmesine ihtiyaç vardır. Bunun için de plânın bir tedbiri, stratejisi ve programı olmalıdır. Her ülke kalkınma plânını kendi şartlarına göre hazırlamak zorundadır. İyi bir plân yapabilmek için, ilk önce, mevcut durumun tespitine, ve teşhisine ihtiyaç vardır. Plândan millî ölçüde bir sonuç almak istiyorsak, plânın millî ölçüde ele alınması gerekir. Biz de, kütüphanecilik alanında yapılmasını istediğimiz plânlamanın kütüphaneciliğimizin her konusunda ve millî ölçüde yapılmasını arzulamaktayız. Bir kütüphaneyi oluşturan personel, koleksiyon ve bina unsurlarından en önemlisi insan gücüdür ve insan gücünün plânlanmasıdır. Bunun için çok iyi yetişmiş kütüphanecilere ve öğretim üyelerine sahip olma imkânlarına kavuşmalıyız. Paramız oldukça değil, ama iyi yetişmiş kütüphanecilerimiz oldukça kütüphane açabilirsek, kütüphanelerimiz Türkiye'nin kültürel kalkınmasında kendisine düşen görevi daha iyi bir şekilde yerine getirebilecektir.

İyi bir plan yapabilmek için, ilk önce mevcut durumun tespitine ihtiyaç vardır, demiştim. Durum tespiti için konunun gerektirdiği verilerin toplanması gereklidir. Gerçekçi, açık ve anlaşılır biçimde olması istenilen bir plan hazırlanırken, çeşitli istatistikî verilerden faydalanarak durum tespiti yapıldıktan sonra, belirli standartlara göre hedef tespit edilir. Diğer taraftan, hazırlanan bir planın gerçekleştirilmesi, o planın kabul edilmesine tasdik edilmesine ve uygulanmasına bağlıdır. Hükümet tarafından benimsenmeyen ve kabul edilmeyen bir plan, bir tekliften başka bir şey olamaz. Bu bakımdan, bir planın gerçekleştirilmesi için, plân politikasının Hükümetçe benimsenmesi gerekir.

Bir ülkenin veya bir bölgenin kültür kuruluşları, özellikle kütüphaneleri planlanırken, durum tespiti konusunda, o ülke veya o bölge hakkında bazı bilgilerin toplanmasında yarar vardır. Esasen, planlama çalışmaları bilgi toplamakla başlar. Böyle bir planlama çalışması yapılırken, Ülkenin ;

Cografî şartları,

Tarihi ve siyasi durumu,

Nüfusu,

Okuma yazma bilenlerin sayısı ve ülke içinde dağılımları,

Ekonomik durumu,

Dili,

Dini,

İdari kuruluşu (şehirlerin dağılımları, birbirleri ile olan münasebetleri),

Ulaşım ve haberleşme imkânları,

Eğitim ve öğretimle ilgili kuruluşlar ve yurt içindeki dağılımları,

Kitap üretimi,

Millî bibliyografyaları ve kültür kuruluşlarının basınla olan ilişkileri konusundaki belgelerin ve istatistikî verilerin analiz edilmek amacıyla toplanması gerekir.

İstenilen konularda durum tespiti yapıldıktan sonra, ülkenin şartlarına göre hazırlanmış standartlara ihtiyaç vardır. Kalkınmış ülkelerin büyük bir çoğunluğu kendi şartlarını dikkate alarak standartlar hazırlamışlardır. Standart hazırlanmamış olan kalkınmış ülkeler, Kütüphane Dernekleri Uluslararası Federasyonu, kısa adı ile IFLA'nın hazırlamış olduğu standartlardan yararlanmaktadırlar. IFLA'nın standartları, kalkınmış ülkelerin imkânları dikkate alınmak suretiyle hazırlanmıştır. Aslında tespit edilmiş olan bu standartların hepsinin her yerde uygulanması da mümkün değildir. Bu standartlar kalkınmakta olan ülkelerde uygulanamaz.

Bir ülkede yurt çapında kütüphane planlaması yapılırken, kütüphanelerin başarı ile hizmet görmesini sağlayan insan gücü planlaması başta gelir. Per-

sonel ihtiyacının karşılanması, kütüphanecilik okullarının vereceği mezunlarla orantılı olmalıdır. Diğer bir ifade ile, kütüphanecilik okulları ihtiyaca göre mezun vermeyi planlamalıdır.

İnsan gücü planlaması konusunda yapılması gereken çalışmalar hakkında kısaca şunları söyleyebiliriz :

Yurt çapında bütün kütüphanelerin kütüphaneci ihtiyacını tespit edebilmek için bir insan gücü planlaması yapılırken mevcut bütün kütüphanelerin bir envanterinin çıkarılması, uzman kütüphaneci, kütüphaneci, kütüphaneci yardımcısı ve öğretmen kütüphanecilerin cinsiyetlerini, tahsil durumlarını uzmanlık alanlarını, yaşlarını ve hizmet sürelerini içeren bir kütüphaneci sayımının yapılmasına ihtiyaç vardır. Böyle bir araştırma ile mevcut kütüphanelerin ve kütüphanelerde hizmet veren personelin sayısı belirlenmiş olur. Mevcut standartların uygulanması ile de durum tespiti yapılan yerdeki o yılki ihtiyaç ortaya çıkar. İleriye yönelik bir programla gelecek yılların kütüphaneci ihtiyacını karşılayabilmek için yapılacak insan gücü planlamasında:

Mevcut kütüphanecilik okullarından mezun olanların sayısı,

Kütüphanecilik öğrenimi görenlerin kütüphanelerde görev alma oranları,

Kütüphanelerde görev aldıktan sonra, meslek değiştirenlerin sayısı,

Yaş durumlarına göre her yıl emekli olacakların sayısı,

Hanım kütüphanecilerin kaç yıl hizmet ettikten sonra emekli oldukları,

Evlenen hanımların yüzde kaçının görevden ayrıldıkları,

ve kaç yıl sonra tekrar göreve döndükleri, ve

Kütüphanecilerdeki ölüm oranı gibi hususların bilinmesine ihtiyaç vardır. Kütüphane türlerine göre, her kütüphanede gelecek yıllarda görevlendirilmesi gereken meslekten kütüphanecilerin sayılarının tespiti ülkenin kütüphaneciye olan ihtiyacını rakamlarla ortaya koyacaktır. Üniversitelerin kütüphaneci yetiştiren bölümlerinin ülkenin kütüphaneciye olan ihtiyacını dikkate alarak kapasite yaratması ile belirli bir süre sonra kütüphaneci ihtiyacı karşılanabilecektir. Eğer, 5 yıllık bir planlama ile ihtiyacın karşılanması mümkün görülüyorsa, yeni kütüphanecilik okullarının açılması gibi tedbirlerin alınması planlanmalıdır.

İnsan gücü planlamasından sonra, kütüphanelerde teknik çalışmalarla ilgili plânlanmanın takibetmesinde yarar vardır. Bu plânlama mevcut personelle de yapılabilir. Kütüphanecilikte teknik çalışmalarda planlama merkezi bir kontrol sistemi değildir. Teknik plânlama, kütüphanelerden yararlanmak isteyenlere yardımcı olmak maksadıyla faaliyetlerin ve kaynakların amaca uygun bir şekilde kullanılması ve bunun koordinasyonudur. Bu da kaynakların tespiti ve kullanılmaları için çalışma programlarını düzenlemekle başlar. Bir ülkedeki mevcut kitap varlıklarından ilgililerin yararlanabilmeleri, toplu katalogların hazırlanarak kütüphanelerarası idarenin iyi bir şekilde yürütülmesi ile mümkündür. Kitap seçiminde ve sağlanmasında belirli konuların, be-

lirli koleksiyonların belirli kütüphanelerde yer alması, özellikle yabancı yayınlar için "Farmington Planı" gibi bir planın uygulanmasının sağlanması teknik planlamanın bir parçası olarak ifade olunabilir.

Bizim gibi henüz kütüphanecilik alanındaki standartlarını tespit etmemiş ülkeler, "Mukayeseli Kütüphanecilik" te uygulanan yöntemlerden yararlanarak, kendi ülkelerinin şartlarını da dikkate almak suretiyle ve istatistikî verileri de değerlendirerek işe başlayabilirler. Ülkemizde her tür kütüphane için yapılacak plânlamada, bilimsel metodlarla tespit olunacak standartlar, kütüphaneciliğimizin yurt dışında dengeli bir şekilde gelişmesinde büyük yararlar sağlayacaktır.

Tamamen bilimsel araştırma metodları ile tespit olunan söz konusu standartların, Üniversitelerimizin Kütüphanecilik Bölümleri tarafından ele alınarak hazırlanacağını ümit etmekteyiz. Biz, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü olarak, Atatürk Yılında Bakanlığımıza bağlı kütüphaneler, ve bu kütüphanelerde verilen kütüphanecilik hizmetleri ile ilgili bütün yönergeleri, yönetmelikleri günün şartlarına göre, gözden geçirerek yeniden yayınlamayı ve bir Halk Kütüphaneleri Kanunu taslağını hazırlamayı planlamış bulunuyoruz. Atatürk Yılına kütüphanecilik alanında plânlama yılı olarak kabul edelim. Kütüphanecilikte kalkınma plânının hazırlanabilmesi için gerekli olan standartların ülkemizin gerçeklerini de dikkate alarak tespitine başlayalım. Biz, kütüphaneciliğin uygulayıcıları, kütüphanecilikle ilgili standartların tespitinde ilmi araştırmalara başlayacak olan üniversite mensubu meslektaşlarımıza her konuda, her türlü yardıma hazır olduğumuzu bildirir, hepinizi sevgi ve saygılarımla selâmlarım.

İÜEF KÜTÜPHANECİLİK BÖLÜMÜ BAŞKANI
Prof. Dr. JALE BAYSAL'IN
XVII. KÜTÜPHANE HAFTASINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Değerli konuklar, değerli kütüphaneci meslekdaşlarım,

XVII. Kütüphane Haftası'nın, bütün kütüphanelerimiz ve kütüphanecilerimiz için, verimli ve başarılı bir çalışma yılının başlangıcı olmasını dilerim.

Kütüphanecilik alanı, Cumhuriyet döneminin en çok gelişme gösteren alanlarından biri olmuştur. Bir yandan Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan kitap mirası büyük ölçüde düzene konmuş, öte yandan çağdaş kütüphane hareketinin ortaya çıkardığı çeşitli kütüphane türlerinde, değerli kuruluşlar meydana getirilmiş ve en önemlisi, kütüphane, kütüphanecilik, kütüphane amaçları, kütüphanelerarası işbirliği, bibliyografya, bibliyografik denetim, sınıflandırma, kataloglama, okuyucuyu yayınlardan yararlandırma gibi kavramlar, sağlam ve doğru bir düzeyde ele alınmış, Türkiye, çağdaş bir kütüphanecilik görüşü kazanma yoluna girmiştir.

Cumhuriyet dönemi kütüphaneciliğinin, temel bir değer taşıyan en önemli olaylarından biri de üniversitelerimizde kütüphanecilik bölümlerinin açılması oldu. Bu kuruluşlardan önce, çeşitli yollardan kendilerini yitirmiş, büyük bir bilgi birikimi sağlamış, değerli çalışmalar yapmış, değerli işler ortaya koymuş olan meslek elemanlarımız, mesleklerinin yüksek öğrenime dayanması gereken bilimsel nitelikli bir meslek olduğunun, böylece kanıtlanmasının rahatlığını ve bir yerde gururunu duymuşlar, genç kütüphaneciler de bu bilim kurumları çevresinde bilgilerini artırma, kendilerini geliştirme, mesleklerinde ilerleme olanakları görmüşlerdir.

Kütüphanecilik bilimi, her tür kütüphane sorunlarına olumlu çözüm yolları bulmak, kuralları ve yöntemleri saptamak, kütüphane uygulamalarının kuramını koymakla uğraşan bir bilim koludur. Meslek eğitimi görmüş çok sayıda kütüphaneciye sahip olmak, bir yandan sorunlarımızın çağdaş bir görüşle ele alınması olanakını artırmış, bir yandan da kütüphanecilik literatürümüzün zenginleşmesine yolaçmıştır. Kütüphaneciliğimizin durumu konusunda doğru yargılara varmamızı sağlayan bilimsel ilk tespit çalışmalarının, Halk Kütüphaneleri, Üniversite Kütüphaneleri, Okul Kütüphaneleri ve Resmî Daire Kütüphaneleri alanlarında yapılabilmiş olması, başlı başına bir kazançtır.

Cumhuriyet Dönemi, kütüphaneciliğimizin gelişme gösterdiği bir dönem olmuştur. Bununla birlikte, çözümlenecek daha pek çok sorun vardır ve bulunmamız gereken yerden henüz çok uzaktayız.

XVII. Kütüphane Haftası'nın açılışı gününde bütün sorunlara ayrıntılı olarak bakabilmemize olanak yok. Burada, bu sorunlardan yalnızca ikisine özellikle değinmek istiyorum :

Birincisi üniversite kütüphaneleri alanıdır. Üniversitelerimizdeki bilim adamlarımız, hergün ilerleyen, yeni buluşlarla zenginleşen dünya biliminin son verilerini çok geç ve eksik olarak izleyebildiklerinden yakınmaktadırlar. Kendilerinden beklenen hizmeti yeterli düzeyde veremeyen üniversite kütüphanelerimizin iki temel sorunları vardır :

1. Kütüphane örgütü iyi kurulamamıştır.
2. Personel politikası, meslek elemanının koşulları iyi değildir.

Hazırlanmakta olan Üniversiteler Yasası'na, bu iki temel sorunu çözümlenecek yalnızca iki maddenin girmesi, üniversite kütüphanelerinin ve yakın araştırmacıların sorunlarını en büyük ölçüde çözümlenebilir, üniversite kütüphaneleri alanında yeni ve büyük gelişmelere yolaçabilir. Bu konuda bireylerin, kütüphane çevrelerinin ve Türk Kütüphaneciler Derneği'nin yıllardır süren dikkatlerinin olumlu bir sonuç vermesini diliyoruz.

İkinci büyük sorun halk kütüphaneleri sorunudur. Herkese açık bu kütüphaneler, burada ayrıntılarına inemeyeceğim aksaklıkları yanında, toplumumuzla tam bir bütünleşmeyi henüz gerçekleştirememişlerdir. Türkiyede okuyucular, hâlâ daha, kütüphaneye gitmekten kitaplarını kendileri alıp, evlerinde okuma yolunu seçmekte, ekonomik koşullar, kitabın gittikçe daha pahalı bir nesne haline gelişi, bu yolu güçleştirmektedir. Sürekli, verimli ve yeterli bir okuma, günümüzde ancak kütüphane desteği ile gerçekleştirilebilir. Halk kütüphanelerimizin sayıları da yeterli değildir. Bu alanda en iyi model, her mahalleye bir kütüphane kurabilen bir örgüt modelidir. Halbuki bugün bizim hâlâ daha hiç kütüphanesi olmayan ilçelerimiz bile var... Her mahalleye bir kütüphane kurmanın uzak bir hayal olduğu düşünülerek, içinde bulunduğumuz dönemde gezici kütüphane çalışmalarına özen göstermek, tutulacak tek çıkar yol gibi görünüyor. Okuma yazma seferberliğinin, herkese açık halk kütüphaneleri seferberliği ile mutlaka desteklenmesi gerekir. Aksi halde, okuyacak kitabı olmadan okuma yazma becerisini elde etmenin büyük bir anlamı olmayacaktır. Kitapla ilişki akılla ilişki demektir; bilgiyle, düşünceyle, çağdaş dünya ile ilişki demektir. Okuma yazma bir amaç değildir, kitaba ulaşmak için yalnızca bir araçtır.

Sözlerimi, en gerçek ve içten bir inancımı belirterek bitirmek isterim : Kuracağımız kütüphaneler, dünyamıza ve memleketimize daha çok akıl, daha çok bilgi, daha çok hoşgörü, daha çok sevgi ve güzellik katacaklardır ve kütüphanecilik alanındaki başarılarımız ancak, kütüphanecilik bölümlerinin, uygulayıcıların, yöneticilerin yakın işbirliği, elbirliği ve gönül birliğinden doğacaktır.

HÜSİBF KÜTÜPHANECİLİK BÖLÜMÜ BAŞKANI
Prof. Dr. İLHAN KUM'UN
XVII. KÜTÜPHANE HAFTASINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Muhterem konuklar, aziz meslektaşlarım, sevgili öğrenciler :

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü mensupları adına bana böyle bir mümtaz topluluğa hitap etmek imkânı verdikleri için Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Başkanı Necmeddin Sefercioğlu'na ve Derneğin Genel Merkez Yönetim Kurulu üyelerine teşekkür borç bilirim.

Yılda bir haftanın Kütüphane Haftası olarak kabul edilmesi için yetkili mercilere başvurulduğu sırada, büyük bir talih eseri olarak, ben de Genel Yönetim Kurulu üyesi bulunmaktaydım. Çok heyecanlıydık. Çünkü böyle bir haftanın, Türk kütüphaneciliğinin ve kütüphanecilik mesleğinin Türkiye'de tanıtılması için çok gerekli olduğuna kalpten inanıyorduk, 17 yıl sonra böyle bir mümtaz topluluğu burada görmek, o andaki heyecanımızın ne kadar yerinde olduğunu göstermesi bakımından, bizleri mutlu etmektedir.

Kütüphanecilik, bir meslek ve bir bilim dalı olarak, Türkiye'de çok eski bir maziyeye sahip değildir. 1949 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği'nin kurulması, 1952 yılında **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**'nin bir meslek organı olarak yayın hayatına girmiş bulunması, aynı yıllarda Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kütüphanecilik kurslarının başlamış olması, kütüphaneciliğin Türkiye'de bir meslek olarak tanınmasının ilk adımları oldu. Bu ilk adımların atılmasında, aynı zamanda Millî Kütüphane'mizin kurucusu olan ve Türkiye'de kütüphaneciliğin "ağababa"sı olarak hatırlanmak isteyen rahmetli Adnan Ötügen'in büyük katkıları bulunduğu hepimizin malûmudur. Bu vesile ile kendisini burad- rahmetle anmak isteriz.

1954 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Kütüphanecilik Enstitüsü'nün öğretime başlaması —ki sonra bu Enstitü, biliyorsunuz, Kürsü haline dönüşmüştür— kütüphaneciliğin üniversite seviyesinde öğrenim icab ettiren bir bilim dalı olarak başlamasının da ilk adımı oldu. Bu tecrübeden sonra 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü'nün ve 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde Kütüphanecilik Bölümü'nün açılması, ilk adımı, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki başlangıcı takip etti.

Biliyorsunuz, 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü mezuniyet sonrası seviyesinde öğretimle açılmıştı. Daha sonra, 1974 yılında lisans seviyesinde öğretime de başladı.

Bu bölüm ve kürsülerin öğretim üyeleri ve yardımcıları olarak, Türkiye'de kütüphaneci yetiştirmenin sorumluluğunu yüklenmiş bulunuyoruz ve bunun ne derece önemli olduğunun bilinci içindeyiz. Öğrencilerimize, mesleği tanıtmak ve sevdirmek yanında, bilim ve teknolojinin hızla ilerlemesi ile gelişen kütüphanecilik biliminin ilkelerini öğretmek durumunda olduğumuzu biliyoruz; bunun için çaba sarfediyoruz; ve zannedirim, oldukça da başarılı olmaktadır. Bu başarılar bize, kütüphaneciliğimizin önümüzdeki yıllarda daha da gelişeceği hususunda inanç vermekte ve bizleri mutlu etmektedir. Bu arada, çağdaş kütüphanecilik tekniklerini ve bilimini öğretmek yanında, öğrencilerimizin Türkiye'nin kültür hazineleri olan yazma ve nadir değerlendirilmesi yolunda bilgi kazanması için de çaba sarfetmekteyiz. Bu nadir eserler ve yazmalar yanında Türkiye'nin kültür hazinelerinden biri de, muhakkak ki, çok zengin arşiv materyalidir.

Geçen yaz Manila'da organize edilmiş bir seminere katılmak olanağı buldum. Bu seminerin konusu «Gelişmekte olan ülkelerde kütüphanecilik eğitimi» idi ve Asya ülkelerindeki kütüphanecilik eğitimi sorunlarına öncelik veriliyordu. Fakat, dünyanın her köşesinden kütüphanecilik eğitimi otoriteleri bu seminerde bulunmaktaydılar. Ele alınan konuların en mühimlerinden biri kütüphanecilik, yeni gelişmekte olan enformasyon bilimleri ve arşivcilik konularının aynı kuruluşlar tarafından, paralel olarak öğretilmesi hususuydu ve bu, oldukça önemli bir kabul gördü. Hatta seminerde verilen kararların en başlarında bu husus gelmekteydi. Yani, kütüphanecilik, arşiv ve enformasyon bilimleri öğretimi, aynı kuruluşlarca paralel olarak yürütülmeliydi.

Son derece zengin, fakat hâlâ bilimsel olarak işlenmesini bekleyen arşiv malzemesine sahip olan ülkemizde, maalesef, bugüne kadar arşiv eğitimi, arşivci yetiştirilmesi işi tam mânası ile ele alınmış değildir. Bu bakımdan, seminerde verilen o karar bizleri son derece ilgilendirmektedir. Biz, Kütüphanecilik Bölümü olarak, sorumluluğumuzu idrak ediyoruz ve bütün aydınlarla beraber bu sorunun en iyi şekilde çözümlenmesi için önümüzdeki yıllarda çaba sarfetmeğe hazırız. Biliyoruz ki Türkiye'deki zengin arşivin, bilhassa Osmanlı devrinden bize intikal etmiş olan koleksiyonun organize edilmesi, tüm dünya bilim âleminde karşı bizim büyük bir sorumluluğumuzdur.

Sözlerimi daha evvel değinilen bir hususa ben de değinerek bitirmek istiyorum: Hepimiz biliyoruz, daha evvel de söylendi, Türkiye'de bu gün bir okuma-yazma seferberliği başlamıştır. Çok önemlidir. Gene hepimizin sorumluluğu altındadır. Ancak, temennim şudurki, bu okuma yazma seferberliği "daha iyi okuma alışkanlığı verme seferberliği" tarafından takip edilsin ve böyle bir seferberlik okuma yazma seferberliğinin arkasından gelsin.

17'nci Kütüphane Haftası'nın tüm meslektaşlarıma hayırlı olmasını diler, saygılarımı sunarım.

AÜDTCF KÜTÜPHANECİLİK BÖLÜMÜ BAŞKANI
Doç. Dr. BERİN U. YURDADOĞ'UN
XVII. KÜTÜPHANE HAFTASINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın konuklar, değerli meslektaşlar ve çok sevgili, müsaadenizle yavrular!

Yeni bir Kütüphane Haftası başlıyor; kutlu olsun! Ben, zaten uzayan bu konuşmalar arasında sizi daha fazla sıkmayı istemiyorum; ama üzerinde durulması bence önem taşıyan iki konu var, bunları vurgulamak istiyorum.

Bunlardan bir tanesi bütün dünyada kendini gösteren hızlı gelişme, özellikle teknoloji alanında kendini gösteren değişme, son çeyrek yüzyıla girerken büyük boyutlara ulaştı ve teknolojik alandaki gelişme, ister istemez, başka alanlara da geçti.

Sosyal bilimler, biliyorsunuz, yapıları icabı, değişikliklerini daha uzun yıllarda gösterirler; ama, yine de büyük değişikliklere sahne olan bazı branşlar bulunabilir. Üzerinde durmak istediğim, ya da misâl olarak, örnek olarak vermek istediğim, Kütüphanecilik. Kütüphanecilik son yirmi beş yıl içinde, daha evvelki yüz yıl için de geçirdiği değişikliğe bedel bir değişiklik geçirdi. Bu değişiklikler hem şekilde oldu. Bu değişiklikler; yâni, gerek teknolojik alanda, gerek sosyal bilimler alanında gösterilen bu değişiklikler hem şekilde oldu, hem özde oldu.

Kütüphaneciliği alalım, diğerlerini bırakıp. Bugün kütüphanecilikte yirmi beş yıl öncesine göre kavram değişiklikleri var. Yani öz artık değişmiştir. Belki hâlâ alışkanlıkla "kütüphanecilik" diye söyleyip gittiğimiz bu konu içinde bambaşka bir ruhla yeni bir yol açılmış bulunmaktadır.

Elbette bu değişikliklerin sosyal hayat üzerine de, toplumlara da yansımaları beklenir; böyle olmuştur. Toplamlar, biliyorsunuz, bireylerden müteşekkil. Ama, hiç bir bütün kendini oluşturan tek tek birimlerin sadece toplanması, bir araya gelmesi değildir : Kendisini oluşturan bütün birimler, artı, o bütünün verdiği sentez, bir büyük ruh!

Sosyal hayatımız, toplum hayatımız bu değişikliklerle yüzünden bir takım değer yargıları değişikliğine de yöneldi. Ama eğer özellikle kendi toplumumuzu düşünerek, eğer sağlam bir toplum olarak devam etmek istiyorsak, kaçınılmaz olan değişikliklerde bir takım özlerin kaybolmamasına gayret göstermek gerekir. Şekil değişebilir.

Vereceğim örnek kişinin kendisiyle ilgili; yani saygınlık! Kişi kendisini duyduğu saygı oranında başkasına saygı duyabilir, Kişi mesleğine duyduğu saygı oranında kendisine saygı duyabilir. Kişi mensup olduğu kuruma duyduğu saygı oranında kendisine saygı duyabilir. Saygı da bir kavramdır ve değişikliğe uğrayabilir; ama, sadece şekil bakımından.

Bugün üzülererek gözlüyoruz : Bir kapıda rastladığınız zaman, yanınızdaki genç yaşıma bakmadan geçip gidebiliyor. Bu bir biçimsel saygısızlıktır. Ama özde olan değişiklik değildir.

Aynı talebeye (bir talebemden söz etmek istiyorum, adını vermeden) ilk defa kapıda böyle rastladığım zaman çok yadırgamıştım. "Yaşı benden çok küçük, ben onun hocasıyım; bu çocuk nasıl benden önce gitti?" diye düşünmüştüm. Sonra aynı çocukla ilgili bir başka şey kulağıma geldi. Bu çocuğun bir eyleme katılması için tazyik altında olduğunu öğrendim. Çocuğun dönüp verdiği cevap şu : "Ama o zaman benim hocam çok üzülür!" O halde bu çocuk özdeki saygısını yitirmiş değildir; ama biçimsel saygısında bir değişiklik olmuştur.

O halde; tekrar ediyorum, eğer saygınlığımızı yitirmek istemiyorsak, kendimize olan saygıyı özellikle yitirmiyorsak, mesleğimize, toplumumuza olan saygıyı özellikle yitirmek istemiyorsak, evvelâ kendimize olan saygıyı özde devam ettirmek zorundayız.

Hepinizi saygı ile selâmlarım.